

Maris Lauri
Riigikogu rahanduskomisjon
rahanduskomisjon@riigikogu.ee

Meie 09.10.2025 nr 13-3.1/4395-1

**Muudatusettepanekud rahapesu ja
terrorismi rahastamise tõkestamise
seaduse ning rahvusvahelise
sanktsiooni seaduse muutmise
seaduse eelnõule 640UA**

Austatud proua Maris Lauri

Riigikogus on menetluses seaduseelnõu 640UA. Käesolevaga soovime eelnõu algatajana teha eelnõusse järgnevaid parandusi, arvestades Vabariigi Presidendi 3. juuli 2025 otsuses nr 590 toodut.

**1. Muuta eelnõu § 1 punktis 22 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise
tõkestamise seaduse § 59² lõike 1 punkte 1 ja 2 ning sõnastada need järgmiselt:**

- „1) füüsilise isiku üldandmed, sünniriik, rahvus, elukoht, surmaaeg, seadusliku esindaja andmed, sugulus- ja hõimlussuhete andmed, registreeritud elukaaslase andmed, isikut tõendava dokumendi andmed, hariduse ja töötamise andmed, kahtlustuse või süüdistuse andmed, karistatuse andmed, kontode ja virtuaalvääringu rahakoti andmed;
- 2) juriidilise isiku nimi, registrikood, registreerimise andmed, põhitegevusala, kontaktandmed, tegeliku tegutsemiskoha andmed, kõrgema juhtkonna liikme isikuandmed, tegeliku kasusaaja andmed, esindusõigusliku isiku isikuandmed, kahtlustuse või süüdistuse andmed, karistatuse andmed, kontode ja virtuaalvääringu rahakoti andmed;“;

***Selgitus:** Muudatustega täpsustakse Rahapesu Andmebüroo (RAB) andmekogus andmete töötlemise ulatust. Oluline on rõhutada, et säte toob ulatuse andmekategooriatest, mida RAB-il võib oma ülesannete täitmiseks olla vajalik töödelda. Andmekogus sisalduvad andmed aga üksnes isikute kohta, kelle osas RAB-ile seaduses sätestatud ülesannete täitmise käigus infot edastatakse või kelle osas on ülesannete täitmiseks vajadus andmeid töödelda, sealhulgas juhtumipõhisel tasandil (RahaPTS § 54 lg 1 p 1) teatud andmete valimiga piiritletud osas (nt teatud hulk teateid) konkreetse analüüsi läbi viimiseks. Samuti on oluline rõhutada, et strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks töötleb Rahapesu Andmebüroo pseudonüümitult ja*

automatiseeritult andme kogumit üksnes kavandata § 59² lõikes 2 nimetatud andmekategooriaid, mille ulatus on väiksem § 59² lõikes 1 nimetatust.

Eelnõuga sätestatakse Rahapesu Andmebüroo andmekogu andmekoosseis, mis on praegu toodud andmekogu põhimääruses. Seega ei ole andmekoosseisu seaduse tasandil sätestamisel andmesubjekti õigustele vahetut mõju. Andmekoosseisu seaduse tasandil kehtestamisega ei muutu asjaolu, et isikuandmeid töödeldakse jätkuvalt seaduses sätestatud alusel ehk isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkti e tähenduses. Andmete töötlemise laad, ulatus, kontekst ega eesmärk ei muutu.

Seaduses nimetatud füüsilise isiku üldandmetena on käsitletavad: ees- ja perenimi, isikukood ja sünniaeg, sugu, kodakondsus ning kontaktandmed. Seadusliku esindaja andmed hõlmavad endas hooldusõiguse, eestkoste või teovõime piiramise andmeid.

2. Muuta eelnõu § 1 punktis 22 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 59² lõike 2 punkti 1 ning sõnastada see järgmiselt:

„1) Rahapesu Andmebüroo poolt seaduses sätestatud ülesannete täitmise käigus saadud käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 4, 5 ja 7 nimetatud andmed, välja arvatud teatamiskohustuse või ülesannete täitmise käigus saadud pangakonto väljavõtted;“

***Selgitus:** Uus sõnastus piiritleb selgesõnalisena, et teatamiskohustuse käigus RAB-ile edastatud või teadete analüüsimisel päritavad pangakontode väljavõtted ei sisaldu andmete kogumis, mida RAB-il on edasiselt õigus kogumina pseudonüümitult ja automatiseeritult töödelda.*

3. Täiendada eelnõu § 1 punktis 22 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 59² lõiget 6 ning sõnastada see järgmiselt:

„(6) Rahapesu Andmebürool on isikuandmete töötlemisel õigus kasutada automatiseeritud analüüsimeetodeid, sealhulgas teksti- ja andmekaeve meetodit, et saada muu hulgas teavet riskide, ohtude, suundumuste, mustrite ja toimimisviiside kohta. Teksti- ja andmekaeve meetod on automatiseeritud analüüsimeetod, millega analüüsitakse digitaalkujul teksti ja andmeid. Rahapesu Andmebürool on keelatud teha üksnes automatiseeritud analüüsimeetodil põhinevat andmesubjekti puudutavat otsust.“;

***Selgitus:** Lõike täiendamine viimase lausega toob seadusesse andmesubjekti õiguste täiendava tagatise ning kannab andmesubjekti õiguste kaitse eesmärgi. Lisaks seaduse seletuskirjas juba esitatud selgitustele tuuakse seaduse sättes selgesõnaliselt välja, et RAB ei tee pelgalt andmete automatiseeritud töötlemise, sealhulgas riskiprofüüli määramise põhjal andmesubjekti puudutavat otsust, mis toob andmesubjektile kaasa kahjulikke õiguslikke tagajärgi või muud märkimisväärset mõju – seega järgib täiendus IKÜM artiklis 22 sätestatud andmesubjekti õigust.*

4. Muuta eelnõu § 1 punktis 22 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 59³ punkti 4 ning sõnastada see järgmiselt:

„4) strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks kogutud andmeid kuni kolm aastat arvates andmete andmekogusse võtmisest;“;

***Selgitus:** Muudatusega lühendatakse strateegilise analüüsi ülesande täitmiseks kogutud andmete säilitamise tähtaega viielt aastalt kolmele arvates andmete andmekogusse vastuvõtmisest. Tegemist on vähima võimaliku perioodiga, et tagada strateegilise analüüsi eesmärkide täitmine, pidades samas silmas andmete säilitamise tähtaega kui ühte turvalise andmetöötluse olulist osa. Statistilise analüüsi ja masinõppe meetodid vajavad muutlikus majanduskeskkonnas võrdluseks võimalikult pika ajaperioodi andmeid, kuid minimaalselt on võimalik kuritegelikud trendid, mustrid ja suundumused tuvastada sätestatava perioodi andmete põhjal.*

5. Muuta eelnõu § 1 punktis 29 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise § § 60¹ lõike 1 sissejuhatavat lauseosa ning sõnastada see järgmiselt:

„(1) Rahapesu Andmebüroo piirab käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud juhtudel järgmisi andmesubjekti õigusi:“

***Selgitus:** Muudatuse eesmärgiks on viidata selgelt, millistel juhtudel on Rahapesu Andmebürool õigus lõike loetelus toodud andmesubjekti õigusi piirata. Seetõttu asendatakse varasem viide seaduses sätestatud ülesannete täitmisele olukordadega, mis on toodud kõnealuse paragrahvi lõikes 2. Selliselt on tagatud, et lõige 1 ja lõige 2 on omavahel kooskõlas ning andmesubjekti õiguste piiramisel ei väljuta lubatud piiridest.*

6. Muuta eelnõu § 1 punktis 29 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 60¹ lõike 2 punkti 1 ning sõnastada see järgmiselt:

„1) takistab või kahjustab Rahapesu Andmebüroo käesoleva seaduse § 54 lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud ülesannete täitmist;“

***Selgitus:** Lisatava RahaPTS § 60¹ lõike 2 punkti 1 täpsustatakse tagamaks selgem määratlus, millistel juhtudel on RAB-il õigus andmesubjekti õigusi piirata. Andmesubjekti õiguste piiramine on vajalik RAB tuumikfunktsiooni täitmise tagamiseks. Eesmärgiks on täpsustada, et andmesubjekti õiguste piiramiseks ei saa olla mistahes töökorralduslik takistus ega põhjendus, et see on ülearu keerukas või aitaks kokku hoida asutuse kulusid. Õiguste piirang peab olema rangelt eesmärgipärane ning vajalik rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamiseks ja RAB-i poolt rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlusega teabe töötlemiseks ehk RAB ei saa anda andesubjektile vihjet selle kohta, et tema kohta käiv info on RAB huviorbiiti jõudnud, kui see võib saada hilisemat võimalikku kriminaalmenetlust*

takistavaks või kahjustavaks asjaoluks. Kehtiva FATF-i soovitusel¹ 29 tõlgendava märkuse kohaselt on rahapesu andmebüroo osa, ja tal on keskne roll, riigi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise operatiivvõrgustikus, abistades teiste asjakohaste asutuste tööd (lõik 1). Sellel eesmärgil peavad rahapesu andmebürood teostama järgmist liiki analüüse: 1) operatiivanalüüs – mille käigus kasutatakse olemasolevat ja kättesaadavat teavet konkreetsete sihtmärkide (nt isikute, varade, kuritegelike võrgustike või ühenduste) tuvastamiseks, konkreetsete tegevuste või tehingute jälgimiseks ning nende sihtmärkide ja võimaliku kuritegeliku tulu, rahapesu, eelkuritegude või terrorismi rahastamise vaheliste seoste kindlakstegemiseks; 2) strateegiline analüüsis – mille käigus kasutatakse olemasolevat ja kättesaadavat teavet, sh teiste pädevate asutuste edastatud teavet rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud arengusuundade ja seoste kohta. Nimetatud ülesanded on sätestatud RahaPTS § 54 lg 1 punktides 1 ja 2.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2015/849 põhjenduspunkt 42 toob, et võitlust rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu peavad oluliseks avalikuks huviks kõik liikmesriigid. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine on IKÜM mõttes avaliku huviga seotud küsimus. Eelviidatud direktiivi põhjenduspunkti 46 toob välja, et andmesubjekti juurdepääs kahtlase tehinguga seotud teabele pärsiks aga tõsiselt rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse tulemuslikkust. Seepärast on põhjendatud kohaldada kõnealuse õiguse suhtes erandeid ja piiranguid. IKÜM artikli 23 piirangute kohaldamisel on oluliseks eelduseks, et piirangute seadmine täidaks avalikku huvi, ehk eesmärgid on vajalikud avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks. RAB-i põhiülesandeks on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine. RahaPTS § 54 lõike 3 kohaselt RAB analüüsib ja kontrollib teavet rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse kohta, võtab vajaduse korral tarvitusele abinõud vara säilimiseks ning edastab kuriteo tunnuste avastamisel materjali viivitamata pädevale asutusele.

Uurimisasutustel ei oleks võimalik võimalikke kuritegusid uurida ega ka vajalikke tõendeid kriminaalmenetluse läbiviimiseks koguda, kui RAB andmesubjekte võimalikust tekkinud kahtlusest ei teavitaks. Teatud juhtudel võimaldab kas või ainult faktipõhisele küsimusele vastamine puudutatud isikul tuvastada, kas tema kohta käiv info on RAB-i huviorbiiti jõudnud ehk kas tema võimalikud ebaseaduslikud teod on avastatud või mitte, millise tehingu tegemisega seoses on rahapesu andmebürood teavitatud (see seab omakorda ohtu ka teavitaja kaitse põhimõtte (RahaPTS § 52¹)).² Eelnimetatud info võib aidata isikutel edasiselt kahtlaseid tehinguid paremini varjata, muu hulgas kasutades tehingute tegemiseks muid alternatiivseid võimalusi. Lisaks on võimalik andmesubjektil andmete avaldamise korral tuletada, kas Eestis või teises riigis toimub eelmenetlus või kriminaalmenetlus jms. Seega võib ka juba faktipõhine ja piiratud osas teabe väljastamine andmesubjektile omada kahjustavat mõju rahapesu või

¹ Kättesaadav: [The FATF Recommendations](#)

² Ka uus rahapesu tõkestamise direktiivi 2024/1640 artikkel 36 toob ([Direktiiv - EL - 2024/1640 - ET - EUR-Lex](#)), et liikmesriigid peavad tagama, et rahapesu andmebürood on seadnud sisse mehhanismid, millega kaitsta kohustatud isikute ja nende töötajate või samaväärset positsiooni omavate isikute, sealhulgas esindajate ja turustajate identiteeti.

terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemi toimimisele ning andmesubjekti õigusi on vajalik RAB tuumikfunktsiooni täitmiseks piirata.

Lisaks on oluline välja tuua, et käesoleva muudatustega kavandatava strateegilise analüüsi andmete kogumina töötlemise korral (vastavalt kavandatava RahaPTS § 59'2 lõikele 2) töötleb RAB isikuandmeid pseudonüümitult, mis tähendab, et RAB ei saa selliste teabepäringute korral kinnitada ega lükata ümber teabe töötlemise fakti, kuna see eeldaks andmete depseudonüümimist, milleks seaduse kohaselt alus puudub.

Andmesubjekti õiguste piiramise vajalikku ulatust hindab RAB igakordselt, kui andmesubjekt vastava teabetaotlusega asutuse poole pöördub. Andmesubjekti õiguste piiramisel selgitatakse andmesubjektile piirangute seadmise põhjuseid ning tema õigust teostada oma õigusi Andmekaitse Inspeksiooni kaudu (RahaPTS § 60¹ lg 5 täiendus).

7. Muuta eelnõu § 1 punktis 29 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 60¹ lõiget 4 ning sõnastada see järgmiselt:

„(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud andmesubjekti õigusi piiratakse kuni käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud aluste äralangemiseni.”;

Selgitus: Muudatuse eesmärk on selgelt ära tuua piiratavate õiguste ulatuse ja piirangu kestvuse seos, ehk milliseid õiguseid ja kui kaua piiratakse. Piirangute seadmine on põhjendatud ja vajalik üksnes seniks, kuni piiramata jätmine on vajalik lõikes 2 loetletud eesmärkide tagamiseks. Kui varasem sõnastus oli üldsõnaline, siis nüüd on lõikes viide sama paragrahvi esimesele lõikele, milles on toodud piiratavate andmesubjekti õiguste kataloog. Andmesubjekti taotluse saamisel hindab RAB igakordselt piirangute seadmise jätkuvat vajadust.

8. Täiendada eelnõu § 1 punktis 29 toodud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse § 60¹ lõikega 5 ning sõnastada see järgmiselt:

„(5) Andmesubjekti õiguste piiramisel on andmesubjektil õigus taotleda Andmekaitse Inspeksioonilt isikuandmete töötlemise seaduslikkuse kontrollimist.“;

Selgitus: Täiendus lähtub Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27.04.2016 direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK, artiklist 17 ja artikli 15 lõikest 3. Täienduse eesmärk on näha andmesubjektile ette täiendav õiguste kaitse tagatis. Seega juhul, kui isikul tekib kahtlus oma õiguste piiramise seaduslikkuse osas, on edaspidi ettenähtud sõnaselge meede isikuandmete töötlemise seaduslikkuse kontrolli alustamiseks. Lisatav meede annab võimaluse andmesubjektidele teostada oma õigusi järelevalveasutuse kaudu. Järelevalveasutus saab peale kontrolli teavitada andmesubjekti vähemalt sellest, et kõik vajalikud kontrollid on aset leidnud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Jürgen Ligi
rahandusminister

Liina Malm
Liina.Malm@fin.ee

